

ХРОНІКА

Уже понад вісім років у Києві працює лінгвістичний семінар «Семантичні і функціональні аспекти дослідження мови: слово, текст, дискурс», роботу якого веде відділ загального мовознавства Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАНУ (керівник — д. ф. н. Т. В. Радзівєвська). До завдань роботи семінару входить обговорення проблем теорії мовознавства, функціонування мов у сучасному світі в контексті різних соціумів і культур, з'ясування природи мовного знака, семантики мовних одиниць певних стратів, аналіз питань, пов'язаних з дослідженням дискурсивних просторів, а також вивчення концептологічної проблематики та суміжних питань.

У роботі семінару можна виділити кілька напрямів. Один із них — це апробація досліджень молодих науковців, які представляють Інститут мовознавства та навчальні заклади України. На засіданнях семінару обговорюються дисертаційні праці аспірантів і наукових співробітників різного мовознавчого профілю. Серед молодих науковців, що виступали з доповідями останніми роками, є не лише аспіранти та співробітники-початківці відділу загального мовознавства, а й наукова молодь з інших установ, передусім Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Г. В. Зимовець («Проблема сучасних мовних контактів: матеріал сучасної преси»), А. В. Бріцин («Сучасний діловий дискурс соціальної сфери: тексти соціального страхування»), В. В. Ганечко («Семантика дієслів на позначення паравербальних дій»), О. В. Богомолів («Семантичний аналіз концепту *shudh* в сучасній арабській мові»), А. В. Боцман («Структурно-семантичні і прагматичні особливості фармацевтичних текстів»), Н. В. Паршук («Вербалізація інтенції примусу в російському рекламному тексті: дореволюційна, радянська, сучасна реклама продуктів харчування»), І. В. Повшедна («Репрезентація мовленнєвої події і персонаже мовлення в художньому дискурсі»), Т. В. Охріменко («Еволюція системи тропів псевдототожності в російському поетичному мовленні (на матеріалі фольклорних творів та текстів фольклорних стилізацій XVII–XX ст.)»), Т. Є. Набережна («Онтологія вторинного фразеотворення у різноструктурних мовах»), А. В. Назаренко («Стилістичні особливості текстів оголошень в Інтернеті»), М. Н. Дорошенко («Явище парантези з погляду фразеокативної лінгвістики»), Н. А. Корнева («Лексико-синтаксичні особливості інформативних актів у тексті наукової рецензії»), Л. М. Мелешкевич («Предикати характеристики та предикати

ідентифікації в текстах енциклопедичних статей»), О. О. Тищенко-Монастирська («Порівняння у кримськотатарській та українській мовах») та ін.

Інший напрям роботи семінару пов'язаний з дослідженнями провідних українських спеціалістів із функціональної лінгвістики, теорії дискурсу, семантики, лінгвосоціології, концептології. В останні роки учасниками і доповідачами семінару були Н. В. Слухай («Сучасна щитова реклама: міфопоетичний аспект»), О. П. Воробйова («Емоційний резонанс у когнітивних студіях художнього тексту»), О. А. Дубова («Синтетизм та аналітизм: еволюційний аспект співіснування типів у мові»), Л. І. Белехова («Образний простір американської поезії: модернізм і постмодернізм»), Т. П. Вільчинська («Сакральні концепти в українській поетичній мові XVII–XVIII ст.»), Л. П. Гнатюк («Реконструкція староукраїнської мовної свідомості як аспект дослідження історії української літературної мови»), С. С. Єрмоленко («Категорія персональності в поетичному мовленні», «Іконизм і деякі знакові структури: матеріал релігійних текстів»), О. О. Зарецька («Семіотичний досвід особистості»), «Проблема осмислення ситуації з позиції психологічної герменевтики»), С. М. Іваненко («Тональність як категорія тексту»), А. В. Корольова («Проблема дослідження засобів інтимізації»), Т. Г. Линник («Дистрибуція оноματοпії у мовленні дорослих і дітей»), колеги з Росії — Г. Ю. Крейдлін та М. Ю. Міхеєв (Москва). Керівник семінару Т. В. Радзівєвська також неодноразово виступала з доповідями на теми: «Прагматистична інтерференція у текстах різних функціональних типів», «Семантичні та соціолінгвістичні характеристики концепту *idea*», «Концепти *праця* і *робота* в українській мові», «Нотатки до мовного портрета О. О. Потебні: листування з колегами», «Концепт *gra* як концепт міжособистісної сфери», «Усмішка в мовній картині світу: фр. *sourire*», «Динаміка мовної діяльності в щоденникових записах» та ін.

До напрямку роботи семінару належить і організація лекцій, що їх читають відомі українські лінгвісти. Метою таких заходів є ознайомлення молодих учених, аспірантів, студентів з історією української лінгвістичної науки та сучасними концепціями мови і мовного розвитку. Так, відома українська дослідниця творчості О. О. Потебні В. Ю. Франчук прочитала лекції «Потебня — життя і наукова спадщина» (лютий 2003 р.) та «Життя і наукова спадщина О. О. Потебні: нові факти та інтерпретації» (листопад 2007 р.), у яких ознайомила ауді-

торію з новими фактами, пов'язаними з науковим життям кінця XIX ст., творчістю О. О. Потєбні та його колег. Друга лекція супроводжувалася переглядом фільму «Філософ мови», створеного за працями В. Ю. Франчук харківськими кінематографістами. Член-кореспондент НАНУ О. Б. Ткаченко виступив з лекцією на тему «Типологія і перспектива українського мовно-національного розвитку» (жовтень 2008 р.), де обґрунтував власну концепцію українського мовного розвитку, поняття мовної стійкості, явище неповноти культури, взаємодію різних мов і культур. Актуальній історико-

культурологічній проблематиці присвячена лекція Г. Г. Ярової «Українська генеалогія: стан і перспективи розвитку», яка ознаямила присутніх з основними засадами генеалогічних досліджень в Україні та поза її межами, зокрема з їх філологічним аспектом. Більшість матеріалів доповідей опубліковано у провідних періодичних виданнях та монографіях авторів.

*В. ГАНСЧКО (Черкаси),
Т. ОХРИМЕНКО (Київ)*

5–6 жовтня 2009 року в Інституті філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка відбулися Міжнародні наукові читання «Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність», присвячені 70-річчю від дня народження члена-кореспондента НАН України, доктора філологічних наук, професора Ніни Федорівни Клименко — знаного лінгвіста з кола вчених, які сьогодні визначають рівень і обличчя української мовознавчої науки у світі.

Організаторами наукових читань виступили установи, з якими впродовж багатьох років пов'язана наукова і громадська діяльність Н. Ф. Клименко: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Інститут філології), Інститут мовознавства ім. О. О. Потєбні НАН України, Посольство Грецької Республіки в Україні, Маріупольський державний гуманітарний університет.

З привітальним словом до ювілярки звернулися: від Київського національного університету ім. Тараса Шевченка — проректор з наукової роботи П. О. Бєх, директор Інституту філології Г. Ф. Семєнук, голова спеціалізованої вченої ради А. Д. Белова; від Національної академії наук України — головний академік-секретар Президії, директор Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова А. Г. Завгородній; академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства, директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка М. Г. Жулинський, директор Інституту української мови П. Ю. Гриценко, заступник директора з наукової роботи Інституту мовознавства ім. О. О. Потєбні В. М. Бріцин; від Міжнародного комітету славистів — голова МКС, директор Інституту мови та літератури ім. Якуба Коласа і Янки Купали НАН Білорусі О. О. Лукашанець. Від уряду Греції й колег-єлліністів Н. Ф. Клименко тепло привітали Надзвичайний і Повноважний посол Греції в Україні пан Георгіос Георгундзос, віце-президент Центру грецької мови проф. І. Казазис. Від Львівського національного університету ім. Івана Франка привітання виголосила зав. кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики ім. Гри-

горія Кочура Р. П. Зорівчак. Вітальний адрес від Маріупольського державного гуманітарного університету прочитала декан факультету грецької філології В. М. Челпан.

У наукових читаннях взяли участь близько ста колег і учнів ювілярки з Австрії, Білорусі, Болгарії, Греції, Грузії, Польщі, Росії, Чехії, Румунії. Україну представляли провідні мовознавці з університетів Києва, Львова, Сімферополя, Луцька, Дрогобича, Чернівців, Черкас, Донецька, Маріуполя. Наукові доповіді виголошено, крім української, новогрецькою, білоруською, російською польською та чеською мовами.

Пленарне засідання 5 жовтня відкрила доповідь Н. Ф. Клименко «Типологія та характерологія категорії кількості в українській та новогрецькій мовах», в якій у зіставному плані проаналізовано широкий спектр вербалізаторів цієї категорії. З доповідями також виступили: О. О. Лукашанець (Мінськ, Білорусь) «Елементи грецького і латинського походження у словотвірній системі білоруської мови»; П. Ю. Гриценко «Загальнослов'янський лінгвістичний атлас як дзеркало міжмовної інтерференції», І. Онхайзер (Інсбрук, Австрія) «Інтернаціоналізація дієслівного словотворення»; Р. П. Зорівчак (Львів) «Шекспірів “Тамлет”: перший український повний переклад 1873 р.»; І. Казазис (Салоніки, Греція) «На шляху до створення новогрецької мови: актуальні уроки “мовного вибуху” 1880 р. та роль у ньому письменника Костиса Паламаса».

На пленарному засіданні 6 жовтня доповіді виголосили: А. Анастасіаді-Сімоніді (Салоніки, Греція) «Граматичний рід у викладанні новогрецької мови як другої або іноземної», Я. Соколовський (Вроцлав, Польща) «Іван Ковалек і слов'янське словотворення», Є. Сиротюк (Познань, Польща) «Гомер і сучасний фольклор — різний час, спільна традиція», О. Д. Пономарів «Граматичні особливості звертань у поетичній творчості Івана Франка», К. М. Тищенко «Парфія та волхви».

Учасники читань плідно попрацювали у чотирьох секціях. На секції «Граматика і словотвір у концептуальній картині світу»

було заслухано 18 доповідей, присвячених ролі граматики і словотвору в пізнавальній діяльності мовців. Учасники з великим зацікавленням слухали виступи відомих дериватологів та граматистів з України, серед них Т. Б. Лукінової «Генезис і еволюція слов'янського словотвору в дзеркалі еволюції людської думки», В. В. Грещука (Івано-Франківськ) «Словотвір у сучасній науковій парадигмі», К. Г. Городенської «Сурядні сполучники української мови на тлі семантико-синтаксичних відношень», В. М. Брицина «Когнітивні аспекти в категорійно-функціональній граматиці: категорія модальності», Є. А. Карпілювської «Образ держави у мові відкритого суспільства: новомова чи мова нового мислення?», С. О. Соколової «Словотвірна і аспектуальна парадигма дієслова: проблема співвідношень», М. Ю. Федурко (Дрогобич) «Морфологія запозичених морфем у системі сучасного українського словотворення», О. Л. Паламарчук, О. В. Антоненко «Словотвір у дослідженнях чеських лінгвістів», В. І. Крицької «Опис системи словозмінних парадигм мови: підходи та реалізація», Н. П. Дарчук, Л. А. Алексієнко «Інформаційно-пошукова система з лінгвістичної термінології», О. В. Петрова (Сімферополь) «Кореляція між простими прикметниками із суфіксом *-чат-* та спільнокореновими композитами із суфіксами *-видный*, *-образный*, *-подобный*», Л. П. Кислюк «Оновлення словотвірних категорій у контексті тенденцій мовного розвитку», Л. Ю. Бессонової (Сімферополь) «Дериваційний потенціал політичних слів», Ю. В. Романюк «Словотвірний потенціал нових засобів номінації у сучасній українській мові», а також колеги із зарубіжжя: К. Клещової (Катовіце, Польща) «Позірна тотожність. Полісемія як показник концептуалізації понять», З. А. Харитончик (Мінськ, Білорусь) «Про взаємодію питомих і запозичених семантично корелятивних одиниць», І. Боздехової (Прага, Чехія) «Ономазіологія, словотворення та мовна картина світу», О. І. Коряковцевої (Седльце, Польща) «Словотворення в умовах глобалізації: поміна *actionis* з новими інтернаціональними формантами в російській, польській і чеській мовах».

На секції «Елліністика в часовій і просторовій перспективах. Перекладознавство» виступили: С. Берикашвілі (Тбілісі, Грузія) «Перспективи викладання грецької як іноземної мови у Грузії», Т. Діну (Бухарест, Румунія) «Грецькі слова романського походження», А. О. Савенко «Концептуальна метафора у збірці Й. Сеферіса "Міг-історія"», В. І. Карабан «До теорії юридичного перекладу», Л. М. Глущенко (Львів) «Хор трагедії Софокла "Антигона" у перекладі І. Грипариса (рядки 781–800)», Л. В. Павленко (Сімферополь) «Проблеми перекладу на українську мову релігійно-філософської термінології візантійських текстів», С. Є. Пе-

репльотчикова «Контраст як основний принцип організації тексту роману "Подвійна книга" Д. Хадзиса», А. А. Столярова «Прагматична зумовленість використання дієслівних категорій способом, часу та стану в новогрецьких законодавчих текстах», Т. В. Любченко (Маріуполь) «Дієслова з варіативною валентністю в сучасній новогрецькій мові», І. С. Макар (Чернівці) «Роль Лонга у збагаченні лексичного складу давньогрецької мови» та ін.

На секції «Міжмовна і міжкультурна комунікація» заслухано доповіді В. С. Перебийніс «Типи навчальних словників», І. Р. Буніятової «Германська жінка раннього Середньовіччя: прелюдія до соціолінгвістичного портрета», І. Лобжанідзе (Тбілісі, Грузія) «До проблематики еквівалентності перекладу ідіоматичних виразів», М. С. Скаба (Чернівці) «Апеляційний складник мовленнєвої поведінки українців у площині слов'янської міжкультурної комунікації», І. А. Синиці «Лінгвокультурна взаємодія і проблема мовного вибору», Е. Ш. Ісаєва (Сімферополь) «До питання моделювання міжкультурної комунікації», А. Е. Левицького «Словотвірні процеси у просторі міжкультурної комунікації», І. Одрехівської (Львів) «До актуальних питань теорії перекладу в царині перекладознавчих досліджень ХХІ ст.» та ін.

Секцію «Мовна концептуалізація світу» представлено доповідями О. С. Снітко «Процес породження слова та його тлумачення в сучасній лінгвістиці», О. І. Чередниченко «Мова та ідентичність», І. О. Голубовської «Тип культури у дзеркалі мовної фразеології», Т. О. Черниш «Лексико-тематичні групи у структурі синонімічних гнізд: слов'янські знахарські терміни з коренями на позначення горіння», С. С. Єрмоленка «З історії українського теоретичного мовознавства: А. О. Білецький та О. С. Мельничук як лінгвосеміологи», Г. М. Яворської «Когнітивно-семантичний підхід у дослідженні лексики», а також М. В. Скаб (Чернівці) «Дериваційна спроможність лексико-семантичних варіантів слова *душа* як вияв когнітивних можливостей українців», М. В. Жуйкової (Луцьк) «Префікс *об-* у російських дієсловах із семантикою ошуканства», В. М. Челпан (Маріуполь) «Етнокультурний концепт *тварина* у грецькому художньому дискурсі» та ін.

Тексти доповідей вийдуть друком окремим збірником «Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність», який готує Видавничий Дім Дмитра Бураго.

Національна академія наук України гідно оцінила багаторічну плідну наукову діяльність члена-кореспондента НАН України Н. Ф. Клименко, нагородивши її у зв'язку з ювілеєм найвищою академічною відзнакою — медаллю «За видатні наукові заслуги».

Л. КИСЛЮК